

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційне дослідження Казначесвої Тетяни Олександрівни
«Управління комунікаціями у закладі позашкільної освіти
в умовах цифровізації»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки**

Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку позашкільної освіти України характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими цифровізацією освітнього середовища, реформуванням системи управління освітою, необхідністю забезпечення стійкості освітніх інституцій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. За цих умов особливого значення набуває проблема ефективного управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти як важливого чинника забезпечення якості освітньої діяльності, розвитку партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, формування позитивного іміджу закладу та підтримки його конкурентоспроможності.

Актуальність обраної теми посилюється тим, що попри активний розвиток цифрових технологій та їх впровадження в управлінську практику, питання управління комунікаціями саме в закладах позашкільної освіти залишаються недостатньо дослідженими як у теоретичному, так і в методичному аспектах. У науковій літературі переважають дослідження, присвячені комунікаційному менеджменту закладів загальної середньої та вищої освіти, тоді як специфіка позашкільної освіти потребує окремого наукового осмислення та розроблення відповідного управлінського інструментарію.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження Т. О. Казначесвої «Управління комунікаціями у закладі позашкільної освіти в умовах цифровізації» є своєчасним, актуальним і спрямованим на розв'язання важливої науково-практичної проблеми освітнього менеджменту. Особливої цінності роботі надає її орієнтація на розроблення та експериментальну перевірку соціально-технологічної моделі управління комунікаціями, адаптованої до сучасних викликів цифрової трансформації освіти та функціонування закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У процесі рецензування дисертаційного дослідження Т. О. Казначесвої встановлено, що авторкою здійснено комплексне наукове дослідження проблеми

управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти в умовах цифровізації. Методологія дослідження характеризується цілісністю, логічністю та відповідністю поставлених меті й завданням. Застосований комплекс взаємопов'язаних теоретичних, емпіричних та статистичних методів забезпечив належний рівень обґрунтованості отриманих результатів і достовірність сформульованих висновків.

Позитивної оцінки заслуговує структурно-логічна побудова дисертаційного дослідження. Кожний розділ органічно пов'язаний із попереднім та послідовно розкриває логіку наукового пошуку: від теоретичного осмислення проблеми та аналізу сучасного стану управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти до розроблення авторської соціально-технологічної моделі, її експериментальної перевірки та підготовки науково-методичних рекомендацій щодо впровадження в управлінську практику.

У *першому розділі* дисертації авторкою здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методичних засад управління комунікаціями, розкрито сутність основних понять дослідження, проаналізовано існуючі моделі управління комунікаціями та обґрунтовано концептуальні засади моделювання процесів управління комунікаціями у закладі позашкільної освіти. Важливим результатом є уточнення та авторська інтерпретація ключових понять, що сприяє подальшому розвитку понятійно-категоріального апарату освітнього менеджменту.

У *другому розділі* представлено результати аналізу динаміки розвитку комунікаційного середовища закладів позашкільної освіти України, здійснено діагностику стану комунікаційного простору та визначено основні виклики й тенденції управління комунікаціями в умовах цифровізації.

Особливу наукову цінність становить розроблена дисертанткою факторно-критеріальна матриця оцінювання якості управління комунікаціями, яка складається з 10 факторів і 31 критерію та забезпечує можливість кількісної інтегральної оцінки відповідних управлінських процесів.

У *третьому розділі* дисертації науково обґрунтовано соціально-технологічну модель управління комунікаціями закладу позашкільної освіти, розкрито механізми її функціонування та представлено результати експериментальної перевірки ефективності запропонованих рішень. Позитивної оцінки заслуговує прагнення авторки поєднати соціально-педагогічні, організаційно-управлінські та цифрові компоненти в межах єдиної моделі управління комунікаціями, а також розроблення варіативного алгоритму її впровадження із врахуванням різних сценаріїв функціонування закладу освіти.

Науковий інтерес становлять результати формувального експерименту, які підтвердили ефективність запропонованої соціально-технологічної моделі управління комунікаціями та засвідчили позитивну динаміку показників якості управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти. Зокрема, впровадження моделі сприяло підвищенню рівня комунікаційної відкритості, залученості педагогічних працівників до управлінських процесів, розвитку цифрової компетентності учасників освітнього процесу та вдосконаленню організаційної культури взаємодії. Отримані результати підтверджують практичну доцільність і

перспективність упровадження розробленої моделі в діяльність закладів позашкільної освіти різних типів.

Достовірність результатів дослідження підтверджується достатньою джерельною базою, використанням сучасних методів наукового пізнання, залученням емпіричних даних, проведенням експериментальної роботи та апробацією результатів дослідження у діяльності закладів позашкільної освіти різних регіонів України.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є належним чином обґрунтованими, логічно пов'язаними із завданнями дослідження та загалом характеризуються достатнім рівнем наукової достовірності.

Наукова новизна та практичне значення результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження Т. О. Казначеевої полягає у комплексному розв'язанні актуальної науково-прикладної проблеми управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти в умовах цифровізації. Дисертанткою вперше теоретично обґрунтовано та розроблено соціально-технологічну модель управління комунікаціями закладу позашкільної освіти, яка інтегрує соціально-педагогічні, організаційно-управлінські та цифрові компоненти в єдину систему та враховує сучасні виклики цифрової трансформації освітнього середовища.

Безумовний науковий інтерес становить розроблена Т.О. Казначеевою кваліметрична факторно-критеріальна матриця оцінювання якості управління комунікаціями, що включає систему факторів і критеріїв для здійснення інтегральної оцінки ефективності комунікаційних процесів у закладах позашкільної освіти. Важливим результатом також є запропонований варіативний алгоритм упровадження моделі, який передбачає різні сценарії реалізації залежно від умов функціонування закладу освіти.

Заслуговує на позитивну оцінку уточнення змісту низки базових понять дослідження, зокрема понять «управління комунікаціями закладу позашкільної освіти», «комунікаційний простір», «модель управління комунікаціями закладу позашкільної освіти», а також обґрунтування доцільності використання системного, людиноцентричного, інтеграційного, мережевого та соціально-технологічного підходів до управління комунікаційними процесами.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що авторкою розроблено та апробовано комплекс практичних інструментів для вдосконалення управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти, зокрема соціально-технологічну модель управління комунікаціями, факторно-критеріальну матрицю оцінювання, методичні рекомендації та дорожню карту впровадження запропонованих рішень. Результати дослідження доведено до рівня практичного використання та впроваджено в діяльність закладів позашкільної освіти різних регіонів України.

Особливо цінним є те, що запропонований дисертанткою інструментарій може бути використаний не лише в управлінській практиці закладів позашкільної освіти, а й у системі післядипломної педагогічної освіти, підготовці керівників закладів освіти, моніторингу якості управлінських процесів та розробленні програм професійного розвитку управлінських кадрів.

Загалом наукова новизна та практична значущість результатів дослідження свідчать про вагомий внесок авторки у розвиток теорії та практики освітнього менеджменту, зокрема у сфері управління закладами позашкільної освіти в умовах цифрової трансформації.

Академічна доброчесність

Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені у наукових публікаціях авторки. За темою дисертації опубліковано наукові праці, серед яких статті у фахових виданнях України категорії «Б», а також матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, що забезпечує належну апробацію отриманих результатів та їх обговорення в науковому середовищі.

Аналіз змісту публікацій свідчить про те, що в них знайшли відображення основні результати дослідження, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням проблеми управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти, розробленням соціально-технологічної моделі управління комунікаціями, обґрунтуванням факторно-критеріального інструментарію оцінювання та висвітлення результатів експериментальної перевірки запропонованих рішень.

Зміст дисертації та опублікованих праць дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки та результати дослідження належать авторці та характеризуються достатнім рівнем самостійності. У роботі належним чином здійснено посилання на використані джерела та наукові праці інших дослідників, що відповідає принципам академічної доброчесності.

Структура дисертації є логічною та завершеною. Обсяг роботи, зміст розділів, послідовність викладення матеріалу, оформлення таблиць, рисунків, додатків і списку використаних джерел загалом відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Зауваження та побажання дискусійного характеру

Позитивно оцінюючи наукову та практичну цінність результатів дисертаційного дослідження Т. О. Казначеевої, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які не знижують загальної позитивної оцінки роботи, проте можуть бути враховані авторкою у подальших наукових дослідженнях.

1. Дисертанткою розроблено модель управління комунікаціями для закладів позашкільної освіти. Разом із тим її експериментальна апробація здійснювалася на базі закладів позашкільної освіти наукового спрямування. Тому дискусійним залишається питання щодо можливості екстраполяції отриманих результатів на інші типи закладів позашкільної освіти без додаткової експериментальної перевірки.

2. Дисертанткою розроблено та експериментально перевірено соціально-технологічну модель управління комунікаціями. Водночас у роботі недостатньо розкрито механізми впливу окремих структурних компонентів моделі на отримані результати. Більш детальний аналіз внеску соціально-педагогічного, організаційно-управлінського та цифрового компонентів дозволив би глибше обґрунтувати ефективність запропонованої моделі.

3. Запропонована авторкою соціально-технологічна модель є основним результатом дослідження. Водночас, на нашу думку, більш ґрунтовного висвітлення потребує питання її концептуального співвідношення з існуючими моделями управління в освітньому менеджменті та чіткого окреслення тих ознак, які визначають її принципову відмінність і наукову новизну.

4. Практична значущість дослідження не викликає сумнівів. Разом із тим у роботі лише окреслено можливості використання розроблених методичних рекомендацій у системі післядипломної педагогічної освіти. Більш детальне визначення механізмів їх інтеграції до програм підвищення кваліфікації керівників закладів освіти посилило б практичну цінність отриманих результатів.

Висловлені зауваження та побажання мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та не знижують наукової цінності отриманих результатів.

Загальний висновок

На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Казначеевої Тетяни Олександрівни «Управління комунікаціями у закладі позашкільної освіти в умовах цифровізації» є самостійною, завершеною науковою працею, у якій розв'язано актуальне науково-практичне завдання у сфері освітнього менеджменту, що полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці соціально-технологічної моделі управління комунікаціями закладу позашкільної освіти в умовах цифровізації.

Отримані дисертанткою результати характеризуються науковою новизною, належним рівнем теоретичного обґрунтування, практичною значущістю та достатньою достовірністю. Розроблена соціально-технологічна модель управління комунікаціями, факторно-критеріальна матриця оцінювання якості управління комунікаціями, варіативний алгоритм упровадження моделі та підготовлені науково-методичні рекомендації мають вагомe значення для розвитку теорії та

практики управління закладами позашкільної освіти в умовах цифрової трансформації освітнього середовища.

Основні положення та результати дослідження достатньою мірою апробовані та висвітлені в наукових публікаціях дисертантки, а зміст дисертації відповідає обраній спеціальності та заявленій темі дослідження.

Особливої уваги заслуговує практична спрямованість дослідження. Авторкою не лише розроблено теоретичні засади управління комунікаціями у закладах позашкільної освіти, а й створено комплекс інструментів, придатних для безпосереднього впровадження в управлінську практику керівників закладів освіти.

Вважаємо, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів, рівнем їх обґрунтованості та достовірності дисертація Казначеевої Тетяни Олександрівни «Управління комунікаціями у закладі позашкільної освіти в умовах цифровізації» відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Центру післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Ольга ПРОСІНА

